

Эхэ найхан нютагва эд хамта мандуулаа!

БУРЯД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
НОВАБРИИН
19
Үбэлэй эхин шарагшан
гахай
харын 9
ВТОРНИК
гарагай 3
№221 (19561)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

НАНАТАЙШУУЛДА ТУНАЛДАГ МАГАЗИН

Мүнгэн наһгай талаар бүхы Росси доторнай хүшэр хүндэ байдалай тогтоод байһаниинь бултанда мэдээжэ. Ажал хэжэшье наһан хүнүүд олон харын туршада салингаа абанагүй. Наһанайнгаа амаралтада гараад, пенсиһээ ондоо аргаар хоолойгоо гэжээжэ хэжэжэ, үндэр наһатай, үлбэр, үбшэн хүнүүдтэ бүришье эрхэтэй болонхой.

Хэжэнгыш районий түб хууринда пенсионернүүдтэ туһалха амаралтотой "Ветеран" магазин наһан нээгдээ юм. Пенсиингээ эрхэдүй байхада, өһөдзын хүтэлбэрилгын захиргаанай социальна амаралтын таһагһаа абанан талоноороо наһанайнгаа амаралтада амаралтад мүнэггүйгөөр эдээ хоолой зүйлнүүдые абаха аргатай болоо.

Магазинай нээгдэһэн дары 200 хүндэ талон үгөө нэмди. Тэрээгээрээ эдээ хоолой 8 ондоо зүйл абаха аргатай болгободди эрхэмнай, 140 хүнийе хангаад, зарим зүйлын дууһашоо. Түрүүшын үүрмэ нэгэ дутуутай байгша гүб даа. Энэ талаар районийнгоо эд эрхэлгэһэдэй бүлгэмтэй хэлсэжэ, шанга эрилтэ табижа, ехээр олон юумэ табюулха наһатайбди. Гансашье Хэжэнгынгээ түбтэ эрхэтэй, мүн хүдөөгэй нютагай захиргаануудай дэргэдэ иимэ магазинуудые нээлгэхэ хүсэлтэйбди, - гэжэ тус аймагай ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ Дмитрий Рабданович аргаашеев хэлээ нэн.

Т.НИМБУЕВ.

ШЭНЭ КОЛЛЕДЖ ХҮДЭЛМЭРЭЭ ЭХИЛБЭ

Дүүлэй үедэ манай республикада олон шэнэ хургуулинууд нээгдэжэ, залуушууланай өһөдзынгөө дураар тэдэнийе шэлэжэ, эрхэтэй шудалха аргатай болоно гэшээ. Тэдэ хургуулинуудай нээгдэлээрээ, ёһо заншалаараа, гол зорилгонуудаараа бэе бэһээ наһагардагынь найшаалтай. Хуралсалай шэнэ жэлдэ Улаан-Үдэ хотодомнай тусхай дунда мэргэжэлэй үшөө нэгэ хургуули нээгдэжэ, 30 гаран залуу хүбүүд, басагад тэндэ хуража эхилбэ. Энэ хургуулимнай анхандаа Новосибирскын финансын болон Банковска хэрэгэй дээдэ хургуулин Бурядай филиал байһан юм. Харин мүнөө жэлдэ хуулиа үнэмшлэгэ абажа, Бурядай финансово-кредитнэ колледж болобо.

"Банковска албанай хүдэлмэрилэгшэ" болон "Банковска эрхэтэй мэргэжэлтэ" гэхэн шэнэ мэргэжэлнүүдтэ эндэ хургаха юм. Хожом бэлэдхэлэй курсануудыше нээгдэжэ болохо.

Өөрын байшангүйһөө боложо, 24-дэхи лицей соо шэнэ колледжнай байрланхай. Хүндэтэ түрэлхид! Манай үе сагта ехэ тааруу, һонин эрхэтэй болохо үшөө нэгэ арга боломжо танай үхибүүдтэ болобо гэшээ. Колледждоо уринабди!

Г.МАРАКТАЕВА,

Бурядай финансово-кредитнэ колледжын
директорэй орлогшо.

БУРЯД НОМУУДАА АНХАРАЯЛ!

1996 оной ноябриин 20-21-дэ "Хизаар ороноо шэнжэлэлгын үндэһэн ном-96" гэхэн буряад номой салон манай республикын үндэһэтэнэй библиотекэдэ (Улаан-Үдэ, Шанарай үйлсэ, 4) анха түрүүшынхиеэ нээгдэхэ юм. Энэ номой нээлгын баярай программа һонин байха.

Ноябриин 20-ной 9 саг 30 минутада энэ номой салоний баярай баяр ёһолол болохо. Буряад орондо ном хэблэхэ үндэһэтэнэй асуудалнуудаар дүхэриг шэрээ 10 сагһаа нээгдэхэ. Тиэхэдэ Н. Исаевай "Доля" гэхэн номой үндэһэтэнэй ушараар баяр ёһолол 10 сагһаа тэмдэглэгдэхэ.

Ноябриин 20-до, 21-дэ хизаар ороноо шэнжэлэлгын, буряад литературын номуудай выставкэ, худалдаа наймаан үндэһэтэнэй хэблэхэ. Тиэхэдэ хэблэлэй - албанай хүдэлмэрилэгшэд, зохиолшод, эрдэмтэд уншагшадтаяа уулзаха юм. Энэ үндэһэтэнэй ябуулгада бултанише уринабди.

Б.ОРБОДОВЕВА.

**РАДИО БОЛОН
ТЕЛЕВИДЕНИЙН**
программануудые дамжуудаг республиканска түб (РРТЦ) орёо хүндэ байдалда оронхой. Гүрэндэ түлэгдэхэ үри шэриинь хэмжээн һаяар дииддэхээр бэшэ. Теэд тэдэндэ 3 миллиард гаран түхэриг мүнгэ үрэгтэй республиканска радио болон телевиденинүүд тоосоогоо хэхэ гэхэдээ, баһал аргагүйдэнэ.

ХЭЗЭШЬЕ УНТАРЖА МАГАД

Жэшээн "Ариг Ус" телекомпанийн түлбэрийн хэмжээн 140 миллион, Бурядай телевидениин - 166 миллион түхэригтэ хүрэнхэй.

Эдэ бүгэдэһөө уламжалан, тус түбтэ хүдэлдэг 300-гаад хүн июль һараһаа салин хүлһээ абанагүй. Запас хэрэгсэлнүүдые абажа, заһабарилага һэһөөлгын ажал ябуулха гэхэдэнь, мүнхэн үгы. Би байһан бүхы нөөсөнүүд хэрэглэгдэн дууһаа. Дамжуулгын аппаратурын ехэ элшын һүүшын лаампанууд мүнөө табигданхай. Хэрбээ тэдэнэй нэгэнэйньше дүрөө һаа, "сэнхир" экрануудтамнай юунше харагдахаяа болихо зэргэтэй. Үнэтэй эдэ лаампанууд Санкт-Петербургһаа нааша олдохогүй юм ха.

В.РИНЧИНОВ.

ЭНЭ ДУГААРТАМНАЙ:

Буряад Республикын Арадай Хуралай сессие

угтуулан

ҺУРГУУЛИНУУДАЙ ЯДУУ БАЙДАЛ ТУХАЙ

2

Буряад Республикын Хуули

3-4

ЗАХА ХОЛЫН ЗАХАМИНДА
БАЙГААЛИ ХАМГААЛГА ТУХАЙ

6-7

ТҮРЭЛ ТҮГНЫН ТҮҮХЭ

8

Буряад Республикын Арадай Хуралай

Тогтоол

**"БУРЯД РЕСПУБЛИКА ДОТОРХИ
МУНИЦИПАЛЬНА АЛБАН ТУХАЙ"**

БУРЯД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал нигэжэ тогтооно:

1. "Буряад Республика доторхи муниципальна албан тухай" Буряад Республикын хуули абаха.
2. Гараа табижа, хүн зондо дуулгахынь тула Буряад Республикын тус Хуулиие Буряад Республикын Президентэ эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай
Түрүүлэгшэ М.И.СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото,
1996 оной апрелин 2.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮА

100 МИЛЛИОН ТҮХЭРИГ НЭХЭГДЭНЭ

Улаан-Үдын мэр байһан В.Шаповалов өөрынгөө эрхэ, нэрэ хүндые хамгаалха зорилготойгоор хотын Советскэ районий сүүдэтэ мэдүүлгэ бариһан байгаа. Эдэ үдэрнүүдтэ үнгэрһэн сүүдэй заседани дээрэ тэрэнэй мэдүүлгэ харагдаба. "Правительствын хуули ёһоний управлениин комиссийн шалгалтын дүнгүүд буруу, баримтануудые хазгайруулан, элдэб гэмэ зэмүүдые ямаршы үндэһэгүйгөөр мэртэ тохон, мүн мэрые тушаалһаань буулгаха гэхэн Президентын зарлиг Хуулида яашье таарангүй", - гэжэ тэрэ мэдүүлгэ соонь хэлэгдэнэ. Тиэхэдэ хардан мүрдэжэ, һанаа үнөөндэ орууһанай түлөө тэрэ 100 миллион түхэриг нэхэнэ.

Тус заседанида хабаадаһан Президентын түлөөлөгшэ В.Золотоев хэлэгдэһэн баримтануудые гэршэлһэн үшөө олон документнүүдые сүүдэтэ дамжуулаа.

Сүүдэй ээлжээтэ заседани энэ харын 26-да үргэлжэлхэ.

РОССИН ШАГНАЛДА ХҮРТЭХЭ ЭД БАРААН БИИ

Шанарай бүхэроссин үдэр үнгэрбэ. 8-дахия тэмдэглэгдэжэ байһан энэ үдэрэй удха үүргэнь жэл ерэхэ бүри үргэдэнэ. Энэшье жэлдэ - хангалгын шанарые

хайжаруулха гэхэн уриа доро бүхы дэлхэй дээрэ ажал ябуулагдана. Тиймэһээ манай гүрэндэ энэ талаар хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг. Энэ үдэртэ зориулагдажа, Москвада болоһон конференци дээрэ шанарай талаар Россин шагнал жэл бүри барюулагдажа байхаар хараалагдаа. Манай республика-һаа тэрэ шагналда хүртэхын түлөө мурьсоондэ нарин сэмбын комбинадай ба кондитерска фабрикийн продукцинууд табигдахаар зууршалагданхай.

ХОРИДО ШАНАР ҺАЙН

Дүүлэй жэлнүүдтэ Хорин аймагай предприятинууд өөһэдзынгөө продукциян шанар, мүн хангалгын хэмжээе бүри хайжаруулхын талаар горитой ажал ябуулдаг болонхой. "Шанарай үдэртэ" зориулагдаһан аймагай зүблөөн энэ жэл табадаһияа үнгэргэгдэбэ. Аймагай өөһэдзын хүтэлбэрийн захиргаанай үүсхэлээр үнгэргэгдэһэн зүблөөндэ предприятинуудай түлөөлөгшэ-нэр, олзын хэрэг эрхилэгшэд болон бусад хабаадаа.

МҮНГЭН ҮГЫШЬЕ ҺАА, ТООЛОГДОНО

Олонхи зоной гарта мүнхэнэй хэды хомор, үгы шахуу байбашье, Статистикын талаар гүрэнэй хороон харын дунда зэргын салитай хэмжээ

тоолоһоор байдаг юм. Тийгэжэ үнгэрһэн 9 харын дүнгөөр Буряад Республикын хүнүүдэй харын дунда зэргын олзо 421 мянга, Шэтын - 501, Эрхүүгэй - 785 мянган түхэригтэ хүрэн байна. Харин август һарада дунда зэргын салитай хэмжээн манай республикада 748 мянган түхэригтэ хүрэн байбал, Эрхүүдэ энэ тоо 1 миллион 174 мянга, Шэтэдэ - 789 мянга байгаа. Үгытэй зоной тоо 650 гаран мянган хүн гэхэ гү, али энэмнай республикын бүхы зоной 60 процентнь болоно.

Үнгэрһэн харын һүүл багаар "Үншэрһэн ядарһан үхибүүд" гэхэн хэмжээ ябуулга 5 үдэрэй туршада үнгэргэгдөө нэн. Байра байдал муутай, олзо оршо үгы шахуу 300-гаад айл бүлэ шалгагдажа, тэдэнэй 460 үхибүүдтэ даары туһаламжа хэрэгтэй гэжэ элирүүлэгдээ. Энэ хэмжээ ябуулгын үедэ 1000-гаад үхибүүдые садатарнь эдээлүүлхэ арга олдоо, 300-дань хубсаһа хунар үгтөө, мүн банида оруулхаһаа эхилээд, бэшэшье туһаламжанууд хүргэгдөө. Теэд эдэмнай муушые һаань, унтаха булантай, архинша тамхинша-шье һаань, эжы аба гэжэ нэрлэхэ хүнүүдтэй үхибүүд ха юм даа.

Харин хэды гэгшын зайгуул, хэндэшье хэрэггүй үхибүүд тэнэжэ, зобожо ябанаб даа. Тэдэнэй тоо хэншые мэдэнгүй, мүнөө сагай байдалаар мэдэгдэхэнь аргагүйл хаш даа.

В. ШАГДУРОВ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХҮДЭЛМЭРИИН ДОЛООН ХОНОГ

Ноябриин 18-22. Нуралсалыг эмхидхэлгын болон найжаруулгын асуудалнуудаар тусхай дунда хургуулинуудай нуралсалай хүдэлмэрийн талаар директорнуудай орлогшонорой семинар.

Ноябриин 19. Буряад Республикын Правительствын заседани. Зүблэхэ зүйльнь:

- Буряад Республикын Правительствын "Буряад Республикада, Улаан-Үдэ хотодо ажаһуудаг хүн зоний санитарно-эпидемиологическа түгэс байдалыг хангаха талаар хойшолуулашагүй хэмжээнүүд тухай" 1994 оной ноябриин 25-най Тогтоолыг бэелүүлгын ябаса тухай;

- Бага олзын хэрэг эрхилэлгые дэмжэхэ талаар гүрэнэй программа бэелүүлгын ябаса тухай;

- Эцшэ хүсэ гамнаалгын республиканска программа бэелүүлгын ябаса болон тэрэниг бэелүүлгэдэ үгтэһэн мүнгэ зоёриг хэрэглэгэ тухай;

- Бусад асуудалнууд.

Ноябриин 19-21. Үндэһэн номой сангай 115 жэлэй ойдо зориулагдана хэмжээ ябуулганууд:

- "Эрхим библиотекер" гэдэн республиканска конкурс;

- "Буряад Республикын библиотекэнүүдэ эрхилэлгын хэрэгэй түүхэ" гэдэн конференци;

- "Хизаар ороноо шэнжэлгэ ба үндэһэн ном - 96" гэдэн Буряадай номой 1-дэхи салон.

Техническэ мэргэжэлэй училищинуудай нуралсал - хүмүүжүүлгын хүдэлмэрийн талаар директорнуудай орлогшонорой республиканска зүблөөн.

Ноябриин 20. Ипотечнэ урьһаламжын асуудалнуудаар зүблөөн. Хүдэлмэрийн дүнгүүдэ согсоллгын, 1997 оной хэмжээ ябуулгануудыг баталалгын талаар студентгирэй эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэринүүдэй республиканска соведэй заседани.

Ноябриин 20-22. "Буряад Республикада психологическа албанай байдал болон тэрэниг хүгжөөлгын хараа түсэбүүд тухай" республиканска эрдэмэй-практическа конференци.

Ноябриин 21. Тугнын нүүрһэнэй уурхайн ойро шадарай түмэр зам дээрэ вагонуудай эрьсын асуудалнуудыг гуримшуулаха талаар зүблөөн.

Дунда наһанай хүүгэдэй клубуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөн. Арадай дуу гүйсэдхэгшэдэй "Алтан гургалдай" гэдэн республиканска конкурсын нээлтэ.

Ноябриин 22. "Буряад ороной туризмын байдал болон тэрэнэй хүгжэлгын хараа түсэбүүд" гэдэн конференци.

Хигадай үндэһэн циркын гастрольнуудай эхин.

Тэрэшлэн неделин туршада республиканска экологическа соведэй, республиканска урьһаламжын комиссийн заседанинууд болохот, Экономикын министерство Правительствын 1994-1996 онуудай ажал ябуулгын дүнүүд тухай материалнуудыг бэлдэхэ.

Залуушуулай хэрэгүүдэй, туризмын, физическэ культура ба спортын талаар гүрэнэй комитет "Буряад ороной үблэй бүмбэгэ - 97" гэдэн шанда хүртэһэн түлөө футболоор республикын мурьсоо үнгэрэхэ. Худалдаа наймаанай, ноосонүүдэй ба регионууд хоорондын харилсаа холбоонуудай талаар гүрэнэй комитет дэлгүүрнүүдэй хүдэлмэрийн шэнэ дүримүүдыг зохёон бэлдэхэ.

Министерствэнүүд, албан зургаанууд экономикые ба социальна ажабайдалыг хүтэлбэрилгын онсо гуримай эрхэ байдалда материална үйлдбэрийн халбаринуудта социальна-экономическа байдалыг тогтонжоруулаха талаар хэмжээ ябуулгануудыг зохёон бэлдэхэ.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэлбэлэй албан.

ОНСО ХЭМЖЭЭНҮҮД АБТАЖА МАГАД

Буряад Республикада налогуудыг болон уялгата түлбэринүүдыг суглуулахаар онсо байдалай талаар комиссийн заседани дээрэ "Бурятэнерго" акционернэ бүлгэмэй бюджетэ ба бюджетдээ гадуур жасануудта оруулдаг түлбэринүүдээр тоосоо хэлгын байдал хаража үзэгдэбэ.

Акционернэ бүлгэмэй директорэй орлогшо С.В. Лысцевэй мэдээсэлһэнэй ёһоор, октябриин 1-ной байдалаар "Бурятэнерго" элдэб хэмжээнэй бюджетүүдэй урда 74 миллиард түхэриг үритэй. Городской болон республиканска бюджетүүдтэ түргэн түлэгдэхөөр баганаг үритэй байна гэжэ тэмдэглэлтэй. Тиихэдэ федеральна бюджеттэ оруулагдаха үри мүн лэ бага. Харин федеральна бюджет орооо элшэ хүсэ үйлдбэрилэгшэдэй урда аяар 66 миллиард түхэриг үритэй

байхат юм. Электрын элшэ хүсые продукци гэжэ тоолодоггүй хэрэглэгшэдэй зэмээр акционернэ бүлгэмдэ шахардуу байдал тохёолдонхой. Элшэ хүсэ үйлдбэрилэгшэд ямаршыг сагта бюджеттэ мүнгэ оруулдаг гэшэ. Гансал ямар зэмэтэйб гэхэдэ, ехээр үритэгшэдэй урда шанга эрилтэ табижа шадангүй.

Пенсионернүүд болон бюджетэй халбарин хүдэлмэрилэгшэдтэй тоосоо хэлгын тааруу шэнэ аргууд хэрэглэгдэхээр болоо. Ехээр үритэгшэдыг элшэ хүсэ хэрэглэгшэ болуулаха гэжэ комиссийн гэгшүүд нэгэн наһамжатай байба.

"Тимлюйский завод асбоцементных изделий" гэдэн акционернэ бүлгэм-комиссийн ээлжээтэ заседани дээрэ тоосоо бариха.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэлбэлэй албан.

МАНАЙ Республикын эрдэм нуралсалда онсо шахардуу байдал тохёолдоод байна. Ушарын гээбэл, хэдэн жэлэй туршада эрдэм нуралсал иматал хахад хэмжээндэ мүнгөөр хангагдана.

Иимэ байдал ямар хойшолонтойб? Наада захань, учебнигүүд дугалдана. Түрэлхид өөрынгөө мүнгөөр нуралсалай номуудыг абаха баатай болоно. Нормоороо нууха ёһотой 26 хурагшын орондо олонхи хургуулинуудта классуудтань 35-40 хүүгэд ороно. Тиимэһээ

багша арай шамайл нэгэ-нэгэ минутын туршада хурагша бүхэнтээ ами амьарны харилсаха аргатай болоно.

Иимэ эрхэ байдалда хүсэд найн эрдэм мэдээс абалтай гү? Приборнууд, реактивууд, нуралсалай тоног түхээрэлгэнүүд дугалдана. Багшанар хургуулиһаа гаража ошоно. Энээнһээ боложо, үдэрэй 6-7 хэшээлэй орондо оройдоол 2-3 хэшээл үнгэргэгдэнэ.

Хургуулиин заһабари түрэлхидэй ээм дээрэ тохогодоо. Тээд энэшыг ушарта түбһэн түрэлхид "Найн дуранай" үргэл хэхэ аргатай байдаггүй. Үхибүүд хэшээлдээ хооһоор нуудаг. Энээн дээрэһээ шуһанай бүридэл муудаха, (анемия) харанхалжа унаха ушарнууд олошороо.

1997 ондо Буряад Республикын бюджетэй проектээр эрдэм нуралсалай халбары эгээл бага хэрэглэмжын оройдоол 40 процент мүнгөөр хангагдахаар хараалагдана. Энэнтэй дашарамдуулан, республикын Правительстванаа ингэжэ асууха увартайбди:

- Иимэ харааламжыетнай бидэ юун гэжэ ойлгохо ёһотой болообди? Нуралсалай жэлдэ хургуулинууд 4 ара хүдэлөө, 6 ара хаалгатай байха гү? Нуралсалай программнгаа 40

процентые үзөөд, 60-ыень хаяха гүбди? Энэ мэтэшлэн, багшанарыг баһал элдэб эгсэ хэмжээнүүдыг абахыень, буһалгаа хэхыень баадхана, тухирна гү? Тиин яг лэ үгтэһэн мүнгэнэй зэргээр хүдэлхэ багай болоно гүбди? Ондоогоор хэлэхэдэ, республикын промышленна предпринятинуудай хүдэлмэришэдтэ адляар, административна амаралтануудта үргэлжэ гараха гүбди?

Үгэ дэлгэхэ саг үнгэрөө, тодорхой хэмжээнүүдыг абаха саг ерээ гэжэ багшанар тоолоно.

Гэхэшлэн, гэхэшлэн...

2. Эрдэм нуралс министертвын мэдээд оо аад, нэгэл хүдэлмэриг хэжэ байдаг хотын э нуралсалай управлени эрдэмэй-методическа түб мэтыг болуулаха.

Республикын мүнгэн са тон хүндэ байдалыг харада Эрдэм нуралс министертвын аппаратыг бага хэмжээндэ оруулаха.

Эдэ мэтэ хороо хэмжээнүүд хургуулину хороолго, хаалгада орх

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ сессиие угтуулан

ЭРДЭМ НУРАЛСАЛАЙ АЮУЛДА ОРОНХОЙ

Бюджетэй зангилаануудыг тайлаха талаар манай гурагдалнуу

Жэшээнь, эрдэм нуралсал түлбэригүг байха гэжэ гүрэнэй соносхоод, мүнгөөр хангадаггүй байхадань, яалтайб гээбэл, түлбэритэ эрдэм нуралсал тухай хуули абаха шухала. Энэ нэгэ зам.

Харин бидэнэр бусайдаһан бюджетэй зангилааг тайлаха ондоо зам гурагдалнабди:

1. Республикын гүрэнэй аппаратай, Правительствын жэлэй тэдхэмжыг 40 миллиард түхэригөө 5 миллиард хүртээр хорооһоной үндэһөөр эрдэм нуралсалыг мүнгөөр хангалгыг нэмээхэ. Хүгжэнги томо орон гэжэ тоологдодог Англи оройдоол 13 министрэй. Харин бидэндэ хэднэ? Республикын бүхэ промышленность унаад хэбтэнэ, тиихэдэнь Промышленностиин министртын тушаалтад юугээ хэдгэ юм? Мүнгэнэй үгыдэ Финансын министерство компьютернууд дээрээ юугээ тоолоноб?

олон түмэнэй байдалда хүр үбшэн багатай байха.

3. "Тахалай үедхи наадануудыг" гэхэ гү, бюджетэй мүнгөөр элдэб баярай найндэрнүүдыг үнгэри ябадал хорихо дурагданабди. Эдэ мэдэ спонсорнуудай эмхидхэжэ болохо.

Буряад Республикын эрдэм нуралсал аюулаа ороод байба.

Багшанар, түрэл хүүгэдэймнай ерээдүйг танаагаа зободог бүхэ хүн Буряад ороной эрдэм нуралсалыг абарха та тодорхой хэмжээнүүдыг эрилтэ республикын Правительстватад табигыт!

Улаан-Үдын 56-ой хургуулиин багшанар даабаряр А. ЖАЛЦАНОВ профкомой гэгшэ буряад хэлэнэй багш

Ургаса хуряалгын дүнгүүд

МОГСОХОНОЙХИД УРМАТАЙ

Хүдөөгэйхид амин шухала ажалнуудта хамсыгаа шуун орожо, "унаһан малгайгаа абангүй" хүдэлдэг гээд мэдээжэ.

Залуу толгойлогшо Баясхалан Намжилдоржиевич Жамьяновой ударидадаг таряашанай ажахынуудай "Могсохон" хамтаралай хүдэлмэришэд мүн лэ ехэ оролдолго гаргаа. "Могсохон" хамтарал олон адууна малтай юм: Тураасгайн-Адаг гэжэ газарта Сергей Чимитов 47 толгой эбэртэ бодо мал адууна, тиихэдэ Тураасгайда Баяр Бадмаевич Чимитов 812 толгой залуу хони харууһадаг. 418 толгой түрэхэ хонидой отара дээрэ бэрхэ хонийш Цыдын Холхорович Содномов ажаллажа байнхай. Тус ажахы 53 моритой, тэдэйнь 14-шинь - гүүн. Мүнөө жэл 12 унаган абтаа. Адуушанаар Бадма Юмжанов хүдэлдэг. Гадна 60 толгой хусануудыг Абида Лхасаранов харууһална. Иимэ олон адууна малдаа могсохойхид найнаар лэ тэжээл бэлдэхээ оролдоо юм ааб даа. Тэдэ 150 гектар сабиалан дээрэһээ 1500 центнер найн шанартай үблэ хуряажа абанай байха юм. Энэ ажал оройдоол 20 үдэрэй турша соо хэгдээ.

Могсохойхидой мэдээдэ мүнөө 1100 гектар хахалһан газар бии. Тэрэнэй 700 гектарынь таригданхай байгаа: 500-дань - шэниисэ, 200 гектартань - ешмээн. Үлооһэ 400 гектарынь паарлагдана юм.

Таряа хуряалгада 5 комбайн хүдэлдэг. Бэрхэ комбайнернууд Цыренжаб Маадаев, Жамбалдоржо ба Баяр Жамьяновууд, Алексей Жапов болон Содном Лайданов гэгшэд

амжалта түгэс ажаллаба.

Орооһоной тоог дээрэ 12 хүн хоёр халаан хүдэлөө. Ударидагшань: Ёндон-Жамса Бабуев, Чимитдоржиев.

Таряа хуряалгын үедэ столово эмхидхэгдэһэн байба. Дүй дүршэлтэй тогтооһод Любовь Гончикова, Батомункуева ба Майя Цыбикжановна Сангадийн гэгшэд таряа хуряагшэдыг найнаар хооллуулаха гэжэ ехэтэ оролдоо.

Таряа хуряалгын мурьсоонэй дүнгүү согсологдожо, эрхилэгшэдтэ үнэтэ бэлэгүүд - үнгэр телевизор, хибэс, видео болон аудиоминитофоннууд баруулагдаһан байха юм.

"Могсохон" нэгэдэл жэл бүри өөһэдэньгө найцигуудта, аяар 220 хүндэ, 5-5 центнер ороо хубаадаг юм. 53 пенсионер ажахын тэдхэмжэдэ байдаг. Хүнгэлэлтэй сэнгээр 3-3 центнер ба минитээр 2-2 центнер орооһо ажахы тэдээндэ хубаадаг. Дайна 4 ветеранда "Могсохон" ажахы түлбэригүгөөр табан центнер орооһо хубаадаг найн заншалтай юм.

Тэдэнэр 2000 центнер орооһоёо хүрэнгэ болгожо хадагалаад, үлэһынь худалдажа, олзо мүнгөөр хөдөө ажахын машинуануудыг, запас хэрэгсэлүүдыг ажахыдаа хэрэгтэй болохо бусадшыг юумэ абал хүсэлтэй.

Зунай, намарайнгаань хүдэлмэри дүүргэдэ үбэлдөө амаржа нууха гэжэ могсохойхидто үм Унар юуб гэхэдэ, нэгэдэлэй хүдэлмэришэдэй хүсөөр нёдондо 2 гэр баригдана байна. Мүнөөшье өөһэдэньгөө зондо гэр байра бариха хүсэлтэй.

Хэжэнгын аймаг.

Б. ДУГАРОВ

Буряад Республикын Хуули

БУРЯАД РЕСПУБЛИКА ДОТОРХИ МУНИЦИПАЛЬНА АЛБАН ТУХАЙ

Тус Хуули Буряад Республика доторхи муниципальна албан хаагшдайд хуули ёноной байдал тодорхойлно.

БҮЛЭГ I. ЮРЭНХЫ ДУРИМУУД

Статья 1. Гол ойлгомжонууд

Муниципальная албан - нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэлүүлхэ талаар муниципальная албанай тушаалнуудта үргэлжын үндэһөөр хүдэлхэ мэргэжэлтэ ажал ябуулга

Муниципальная алба хаагша - нютагай бюджетэй үүсгэ зөөриһөө салин абаад, нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай болон нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн тушаалта нюурнуудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэлүүлхэ талаар саг үргэлжын үндэһөөр мэргэжэлтэ ажал ябуулга эрхилдэг хүн.

Муниципальная албанай тушаал - нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай болон нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн тушаалта нюурнуудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэлүүлхэ уялгатай, нютагай бюджетэй үүсгэ зөөриһөө салин хүлэ абалгатай, саг үргэлжын мэргэжэлтэ үндэһэ һуури дээрэ, ажалай хэлсээ баталһанай аргаар эзэлэгдэдэг муниципальная тушаал.

Муниципальная хунгагадаг тушаал - нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэлүүлхэ зорилгоор тогтоогдоһон, хүн зоной сэхэ гү, али нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн түлөөлэлгэтэ зургаанай хунгалтаар саг үргэлжын үндэһөөр эзэлэгдэдэг муниципальная тушаал.

Статья 2. Муниципальная албан

1. Россин Федерациин ба Буряад Республикын хуулинуудтай, нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай хуули ёноной актинуудтай зохилдуулан, муниципальная байгуулгануудай уг зорилгонууд болон хуулинуудые бэлүүлхэ нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай анһарадуудта штатна тушаалнуудта муниципальная албан хэгдэнэ.

2. Нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн түлөөлэлгэтэ зургаанай баталһан хуули ёноной нормативна актинуудай үндэһөөр муниципальная албанай байгууламжа муниципальная байгуулгаар бэеэ даагаад тодорхойлогдодог. Муниципальная албан байгуулга тухай гол дүримүүд энэ Хуулигай зохилдуулан, муниципальная байгуулгын устав (дүрим) соо байруулагдадаг.

3. Депутатуудай болон нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн хунгадамал тушаалта нюурнуудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые сэхэ дүүргэхын тула байгуулагдадаг муниципальная тушаалда муниципальная алба хэлгэ хунгадаһан хүнэй ямар болзороор хунгадаһан тусаагаар хизаарлагдадаг.

Статья 3. Муниципальная албанай талаар Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай эрхэ түлөөлэлгэнүүд

Муниципальная албанай талаар Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдэдэг гэбэл:

1) муниципальная албан тухай Буряад Республикын хуулинуудые баталан абалга ба хубилалга, тэдэниие хангалтын койноһоо хиналта;

2) муниципальная байгуулгын уставуудай (дүримүүдэй) болон муниципальная албанай асуудалнуудаар нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай абаһан хуули ёноной нормативна актинуудай Россин Федерациин ба Буряад Республикын хуулинуудтай тааралданхай хангалга;

3) муниципальная албаниие хүгжөөх ба парижуулан хажуулах республиканска програмнуудые баталан абалга;

4) муниципальная алба хэлгэтэй холбоотой зургаанай хуули ёно хазайруулга тухай Буряад Республикын хуулинуудые абалга ба хубилалга;

5) муниципальная алба хаагшдайд дундаһаа гүрэнэй албан хаагшдайд нөөс бүрилдүүлгэ, муниципальная алба гүрэнэй албанда дамжан орохо гурим тогтоолог, үүсгэ хүдэлмэрилэгчидые хургалга ба аттестаци гаралга; 6) хүн зоной тооһоо болон муниципальная байгуулгануудай бусад илгануудһаа дулдыдадаг гүрэнэй хуулинуудай реестртэй муниципальная тушаалнуудай хангалгыг тогтоолог;

7) Россин Федерациин Конституцигай, Буряад Республикын Конституцигай, федеральная болон республиканска хуулинуудтай зохилдуулан, Буряад Республикын газар дээрэ муниципальная алба хаагшын

эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэлүүлхэ ябадал лаб хангалга; 8) түүхын ба нютагай бусад ёно заншалнуудые хараада абажа, тус Хуулигай зохилдуулан, муниципальная албаниие эмхидхэлгын илгануудые хуули ёноной нормативна актинуудаар гуримшуулга.

Статья 4. Муниципальная албанай талаар муниципальная байгуулгын эрхилхэ хэрэгүүд

1. Муниципальная албанай талаар муниципальная байгуулгын өөһэдэнгөө мэдэлээр эрхилхэ хэрэгүүд гэбэл:

1) муниципальная алба хаагшын статусые, муниципальная алба гараха эрхэ нүхэсэлнүүд ба гурим, энэ албаниие хүтэлбэрилгыг, Россин Федерациин болон Буряад Республикын хуулинуудтай зохилдуулан, муниципальная албанай тушаалнуудта табигдадаг эрилтэнүүдые гуримшуулга;

2) муниципальная албаниие эмхидхэлгэ;

3) муниципальная алба хаагшдаг лаб хангалгануудые тогтоолог ба бодото дээрэнэ бэлүүлгэ.

2. Тэдэнэй эрхилэлгэһээ гаргагдаагүй ба Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай болон муниципальная бусад байгуулгануудай эрхилхээр хараалагдаагүй, муниципальная албанай бусад асуудалнуудые хаража үзэхөөр муниципальная байгуулга абаха эрхэтэй.

Статья 5. Муниципальная албанай гол зорилгонууд

Муниципальная албан иимэ асуудалнуудые шийдхэдэг гэбэл:

1) Россин Федерациин ба Буряад Республикын гүрэнэй байгуулалтын үндэһэ һууринуудай найдамтай болон бүрин бүтэн байлгын;

2) ушар ёноёо мэдэлгын, саг дары хэмжээнүүдые абалгын ба хүтэлбэрилгэдэ уг залгамжалалгын үндэһэ һуури дээрэ нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн ашаг үрэтэй ажал ябуулгыг хангалга;

3) муниципальная байгуулгын газар дээрэ эрхэтэдэй эрхэнүүдые болон хуулига аша туһануудые аршалан хамгаалаг;

4) муниципальная байгуулгын социально-экономическа комплексно хүгжэлтыг хангалга;

5) муниципальная алба хаагшдайд ажал ябуулгая ябуулгада хэрэгтэй социальная мэдээсэлэй, материально-мүнгэн хангай, эрхэ хуулиин болон бусад эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулга.

Статья 6. Муниципальная албанай гол ёнонууд

Муниципальная албан иимэ гол ёнонуудай үндэһөөр байгуулагдадаг ба хүдэлдэг гэбэл:

1) хуули ёноной;

2) гүрэнэй засагай зургаануудай болон нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай хоорондо эрхилхэ хэрэгүүдэ ба эрхэ түлөөлэлгэнүүдэ амярлаһанай;

3) оорынгөө бэлиг шадабари болон мэргэжэлэй бэлдхэлтэй зохилдуулан, ямаршыг газашалга гаргангүй, үлүү эрхэ үгэнгүй, муниципальная ямаршыг тушаал эзэлхэ эрхэтэдэй адли тэгшэ эрхын;

4) муниципальная алба хаагшдайд мэргэжэл түгэс ба ушар ёно мэдэхэ ажал ябуулгын;

5) муниципальная байгуулгын хүн зоной урда нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай ба муниципальная алба хаагшдайд мэдэлтэй, тоосоо баридаг байлгын;

6) социальная болон хуули ёноной талаһаа муниципальная алба хаагшдайд хамгаалалтатай байлгын;

7) оорынгөө тушаалай уялганууд болон эрхэ түлөөлэлгэнүүдые найнаар гүйсэдхэлгын түлөө муниципальная алба хаагшын харюусалгатай, мүн тэрээнтэй адли муниципальная алба хаагшын ябуулгануудай түлөө нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн харюусалгатай байлгын;

8) үнгэ шарайн, үндэһэ яһатанай, хэлэнэй, социальная уг гарбалай, эд зөөрийн талаар байдалай, шажан мүргэдэ ямараар хандадагай, үзэл бодолой илгануудһаа, мүн тэрэшэлэн тэдэнэй хэрэг бүтээхэ шанартай холбоогүй бусад эрхэ байдалһаа дулдыдангүй, муниципальная алба хаагшдайд эрхэнүүд болон уялгануудай адли тэгшэ байлгын;

алба хаагшдайд ажалай, социально-экономическа эрхэнүүд болон аша туһые хамгаалдаг профсоюзнуудһаа (эблэнүүдһээ) бэшэ политическэ партинууд ба хүдэлөөнүүдэй, эмхинүүдэй заабаринуудтай, шийдхэбэринүүдтэй холбоогүй байдаг.

Статья 7. Муниципальная албан тухай хуули ёнон

1. Муниципальная албан тухай Буряад Республикын хуули ёнонууд Россин Федерациин Конституци болон хуулинуудһаа, Буряад Республикын Конституци болон хуулинуудһаа, тус Хуулиһаа, нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн муниципальная байгуулгануудай хуули ёноной актинуудһаа бүридэдэг.

2. Тус Хуулигаар хараалагдаһан илгануудтайгаар ажал тухай Россин Федерациин хуули ёнон муниципальная алба хаагшдаг хэрэглэгдэдэг.

Статья 8. Муниципальная албаниие гүрэнэй зүгһөө дэмжэлгэ

1. Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаанууд мүнгэн хангай, эмхидхэлэй, методическа, мэдээсэлэй талаар муниципальная албаниие дэмжэхэ хэмжээнүүдые бэлүүлдэг, нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудта хэрэгтэй кадрнуудые бэлдэхэ, шэнээр хургаха ба мэргэжэлынь дээшлүүлхэ гурим байгуулдаг ба хүтэлбэрилэн хүдэлгэдэг.

2. Гүрэнэй засагай зургаанууд муниципальная албанай экономическа ба мүнгэн хангай үндэһэ һууриие хандаргаха гү, али муудхааха шийдхэбэринүүдые абаха, ябуулгануудые эрхилхэ эрхэгүй.

Статья 9. Муниципальная албаниие мүнгэн хангаар хангалга

1. Муниципальная албанай гаргашанууд нютагай бюджетүүдэй мүнгэ зөөриһөө хэгдэдэг.

2. Россин Федерациин болон Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаанууд муниципальная албанда хэрэгтэй нютагай бюджетүүдэй эгээл бага хэмжээнэй гаргашануудаар муниципальная байгуулгануудые хангадаг, тийхэдэ энэ заалдан гаргашануудые гүйсэд хүсэдүүлхээр олзо оршо олгохо арга боломжонуудые оложо үгэдэг.

3. Муниципальная алба хаагшдыг мүнгөөр лаб хангалгыг оруулалсаад, нютагай бюджетүүдэй муниципальная албанда үгтэхэ эгээл бага хэмжээнэй гаргашанууд хадаа Россин Федерациин болон Буряад Республикын хуули ёнонтой зохилдуулан хангагдадаг эгээл бага хэмжээнэй бюджетүүдэй бүридэлдэ ородог байна.

4. Бюджетдээ үгтэдэг мүнгэ зөөри хороолог хадаа салин хүлэ, компенсациин түлбэри болон тэдхэмжые болуулха гү, али хэмжэен ба болгохо үндэһэ һуури болохо ёногүй.

Муниципальная алба хаагшдыг салин хүлөөр хангаха эгээл дээдэ хэмжээнэй гаргашануудые, мүн компенсационно түлбэринүүдые болон муниципальная алба хаагшдаг жэл бүри социальная хангалгануудай түлөө түлбэринүүдые нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаан бүхэндэ амярайнь муниципальная байгуулгын түлөөлэлгэтэ зургаанай хуули ёноной нормативна актаар тогтоогдодог.

5. Хэрбээ нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудта гүрэнэй зарим эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй даалгадан байгаа һаа, тэдэниие бэлүүлхэдэ хэрэгтэй материална болон мүнгэн хангай нөөсөнүүд энээнтэй нэгэн доро талалагдажа үгтэдэг.

БҮЛЭГ II. МУНИЦИПАЛЬНА ТУШААЛ

Статья 10. Муниципальная тушаал

1. Муниципальная тушаалнууд иигэжэ хубаарилагдана гэбэл:

1) Россин Федерациин болон Буряад Республикын хуулинуудаар, нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай (нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн толгойлогшо) эрхэ түлөөлэлгэнүүдые сэхэ гүйсэдхэхын тула байгуулагдаһан муниципальная байгуулгын уставаар (дүримөөр) тогтоогдоһон тушаалнууд - "А" категориин муниципальная тушаалнууд;

2) "А" категориин тушаалнуудые эзэлэн һууха хүнүүдэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдые хангахын тула нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудаар тогтоогдоһон тушаалнууд "Б" категориин тушаалнууд;

3) тэдэнэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдые гүйсэдхэхын ба хангахын тула байгуулагдаһан нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудаар тогтоогдодог тушаалнууд -

Буряад Республикын Хуули

БҮЛЭГ III. МУНИЦИПАЛЬНА АЛБА
ХААГША

Статья 13. Муниципальная алба хаагша

1. Муниципальная байгуулгануудай уставуудай (дүримүүдэй) үндэһөөр эмхидхэгдэһэн муниципальная зургаануудай муниципальная алба хаагшад муниципальная эдэ байгуулгануудай муниципальная алба хаагшад мүн болоно.

2. Муниципальная тушаалнуудые эзэлжэ байһан муниципальная алба хаагшадта мэргэжэлэй талаар шалгалтын гү, али аттестациин дүнгүүдээр мэргэжэлэй разрядууд олгогдодог.

3. Мэргэжэлэй разрядууд, тэдэниие олгохо гурим, муниципальная алба хаагшын муниципальная албанай бусад тушаалда гү, али Буряад Республикын гүрэнэй албанай гүрэнэй тушаалда эльгэгдэхэдэ гү, али ороходонь, мүн тэрэшэлэн муниципальная алба хаагшын албанһаа гаргагдахадань, тэдэниие зандань үлөөхэ гурим Буряад Республикын хуули ёһоной нормативна актуудаар тогтоогдодог.

Статья 14. Муниципальная алба хаагшын эрхэнүүд

1. Муниципальная алба хаагша иимэ эрхэтэй гэбэл:

1) өөрынгөө муниципальная тушаалай хэжэ ажал болон тушаалай эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй хэмжээн тухай бэшэжэ үгэхэ ба тэдэниие гүйсэдхэхын тула зохихо эмхидхэлэй-техническэ эрхэ байдал байгуулаха эрилтэ табиха;

2) тушаалайнгаа эрхэ түлөөлэлгэнүүдтэй зохилдуулан, шийдхэбэри абаха гү, али тэрэниие бэлдэлгэдэ хабаадаха;

3) нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудһаа, нютагай нэгэдэлэй газар дээрэ байрлаһан предприяти, эмхи зургаан, эмхинүүд болон нийтын нэгэдэлнүүдһээ, тэрэшэлэн эрхэтэдһээ тогтоогдоһон гуримай ёһоор мэдээсэлнүүд болон материалнуудые өөһэдэингөө тушаалай уялгануудые дүүргэхын тула эрижэ абаха;

4) хүдэлмэрийн дүнгүүдые болон мэргэжэлэйн хэм хэмжээе хараадаа абажа, албанай талаар ургаха ба салин хүлһэнэйнгөө хэмжээе дээшэлүүлхэ;

5) өөрынгөө хубийн данса хэрэгтэй бүхы материалнуудтай, өөрынгөө ажал ябуулга тухай ханамжануудтай болон бусад документнүүдтэй, тэдэниие хубийн хэрэгтэ оруулхын урда тээ, түрүүшын эрилтээр танисаха, мүн тэрэшэлэн хубийн хэрэгтэ өөрынь тайлбари оруулаха эрилтэ табиха;

6) тэрэнэй нэрэ болон хүндые доромжолһон мэдээнүүдые буруушаахын тула албан зургаанай мүрдэлгэ хэжэ эрилтэ табиха;

7) муниципальная алба хаагшатай холбоотой арсалдаануудые шийдхэхын тула муниципальная албаниие хүтэлбэрилдэг зургаануудта болон сүүдтэ хандаха;

8) отставкада гараха;

9) муниципальная албанай стаж хараадаа абажа, пенси абадаг болохо;

10) муниципальная зохихо байгуулгын газар дээрэ байрладаг предприяти, эмхи зургаан болон эмхидэ, тэдэнэй зөөрийн ямар түхэлтэй байһанһаа дулдыдангүй, өөрынгөө тушаалай уялгануудые дүүргэхын тула тогтоогдоһон гуримаар ошохо;

11) тэрэнэй мэргэжэлэй разряд хаража, муниципальная гү, али гүрэнэй албанай сүлөө байһан тушаалые эзэлхэ;

12) нютагай бюджетэй мүнгөөр хуража, мэргэжэлэе дээшэлүүлхэ.

2. Муниципальная алба хаагшын Буряад Республикын Конституцида болон хуулинуудта зүришэхэгүй бусад эрхэнүүдые муниципальная байгуулгын устав (дүрим) тогтоохо аргатай.

Статья 15. Муниципальная алба хаагшын уялганууд

1. Муниципальная алба хаагша иимэ уялгатай гэбэл:

1) Россин Федерациин болон Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай, нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудай гаргаһан хуулийн болон нормативна бусад актуудые, мүн муниципальная байгуулгын хүн зоной асуултын үедэ, суглаан дээрэ эрхэтэдэй конференци дээрэ баталһан шийдхэбэринүүдые гүйсэдхэхэ;

2) тэрэндэ үгтэһэн эрхэнүүдэй хэмжээн соо тушаалайнгаа уялгануудые, тушаалайнгаа заабаринуудые гүйсэдхэхэ;

3) тэдэнэй тушаалай эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй хэмжээн соо дээдэ тэнь байһан тушаалта хүнүүдэй зарлиг, захиралта ба заабаринуудые гүйсэдхэхэ;

4) тушаалайнгаа уялгануудые гүйсэдхэхын тула хэрэгтэй болохо мэргэжэлэй бэлдэхэлтэй ходоодоо байха;

5) эрхэтэдэй эрхэнүүд болон хуулиа аша туйһе сахиха ба аршалха;

6) саг соонь өөрынгөө тушаалай уялгануудай хэмжээн соо эрхэтэдэй, тэдэнэй нэгэдэлнүүдэй, эмхи зургаануудай болон эмхинүүдэй хандалгануудые,

"В" категориин тушаалнууд.

2. Нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудай ажал ябуулгыие техническэ талаһаань хангаха зорилгоор тэдэнэй штатна расписани муниципальная тушаалнуудта ородоггүй тушаалнууд оруулагдажа болохо.

3. Муниципальная тушаалнуудай штатна расписани муниципальная байгуулгын устав (дүрим) дотор баталагдаһан муниципальная албанай байгууламжатай зохилдуулан тогтоогдодог.

Статья 11. Муниципальная тушаалнуудай классификаци

1. Муниципальная тушаалнууд иимэ бүлэгүүд болгон хубаарилагдадаг гэбэл:

- 1) муниципальная дээдын тушаалнууд (5 бүлэг);
- 2) муниципальная ахмад тушаалнууд (4 бүлэг);
- 3) муниципальная эрхилхы тушаалнууд (3 бүлэг);
- 4) муниципальная ахалагша тушаалнууд (2 бүлэг);
- 5) муниципальная доодо тушаалнууд (1 бүлэг).

2. Муниципальная зохихо тушаалнуудта ородог гэбэл:

1) дээдынхидтэ - муниципальная байгуулгын нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн депутатууд;

2) ахмад тушаалнуудта саг үргэлжэ хүдэлдэг депутатууд, нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн толгойлогшын орлогшонор, нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн эмхидхэлэй-захиралтын уялгануудые дүүргэдэг бүрилдүүлхы подразделенинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд;

3) эрхилхы тушаалнуудта - бүрилдүүлхы подразделенинүүдэй (таһагуудай, управленинүүдэй болон бусад) хүтэлбэрилэгшэдэй орлогшонор, консультант, референт, ахмад мэргэжэлтэ, ахмад инженернүүд;

4) ахалагшануудта - эрхилхы мэргэжэлтэд, эрхилхы инженернүүд, ахалагша инженернүүд;

5) доодо тушаалнуудта - 1-дэхи, 2-дохи категориин мэргэжэлтэд. Муниципальная бусад тушаалнууд муниципальная тушаалнуудай реестр дотор оруулагдажа болохо.

3. Муниципальная тушаалнуудай реестрые Буряад Республикын Президент, нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудай дурадхалнуудые хараадаа абажа, баталдаг байха.

4. Нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн толгойлогшые хунгаһанай хүлээр эрхэ түлөөлэлгын шэнэ болзрто баталагдаха гү, али хунгагдаха ёһотой хүнүүдэй эзэлдэг муниципальная ахмад тушаалнуудай тоо муниципальная байгуулгын уставаар (дүримөөр) тодорхойлогдодог байна.

Статья 12. Муниципальная тушаалнуудые даажэ байһан муниципальная алба хаагшадта табигдадаг мэргэжэлэй талаар эрилтэнүүд

1. Муниципальная тушаалнуудые даажэ байһан алба хаагшадта табигдадаг мэргэжэлэй талаар эрилтэнүүдэй тоодо иимэ эрилтэнүүд табигдана гэбэл:

1) муниципальная тушаалнуудай бүлэгүүд болон мэргэжэлнүүдые хараадаа абажа, мэргэжэлэй талаар хуралсалай хэм хэмжээндэ;

2) мэргэжэлээрэ ажаллаһанай стаж болон дүй дүршэлдэ.

2. Муниципальная тушаалнуудые эзэлхэ дуратай эрхэтэд иимэ эрилтэнүүдтэ харюусаха ёһотой гэбэл:

1) муниципальная ахмад тушаалайхидта - муниципальная гү, али гүрэнэй алба хэһэнэй хоёр жэлһээ бага бэшэ сагай стажтай гү, мэргэжэлээрэ табан жэлһээ бага бэшэ сагта хүдэлһэн байха ёһотой, мэргэжэлээрэ дээдэ эрдэмтэй гү, али ондоо дээдэ хургуули дүүргэһэн наа, муниципальная тушаалай мэргэжэлээр шэнэ хуралсал гараһан байха ёһотой;

2) муниципальная эрхилхы ба ахалагша тушаалайхидта - муниципальная гү, али гүрэнэй алба хэһэнэй хоёр жэлһээ бага бэшэ сагай стажтай гү, али мэргэжэлээрэ гурбан жэлһээ бага бэшэ сагта хүдэлһэн байха ёһотой, мэргэжэлээрэ дээдэ эрдэмтэй гү, али ондоо дээдэ хургуули дүүргэһэн наа, муниципальная тушаалайнгаа мэргэжэлээр тусхай бэлдэхэл гараһан байха ёһотой.

3) муниципальная доодо тушаалайхидта - мэргэжэлээрэ тусхай дунда эрдэмтэй байха гү, али ондоо дунда хургуули дүүргэһэн наа, муниципальная тушаалайнгаа талаар тусхай хуралсал гараһан байха ёһотой.

Муниципальная дээдын тушаалнуудта мэргэжэлэй талаар табигдадаг эрилтэнүүдые Россин Федерациин ба Буряад Республикын хуулинууд тодорхойлодог.

3. Муниципальная тушаалнуудта табигдадаг бусад эрилтэнүүд Россин Федерациин ба Буряад Республикын хуули ёһоной нормативна бусад актуудаар болон муниципальная байгуулгануудай уставуудаар (дүримүүдээр) тодорхойлогдодог.

депутатуудай болон нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудай асуудалнуудые хаража үзэ хуулинуудаар болон хуули ёһоной нормативна бусад актуудаар тогтоогдоһон гуримай үндэһөөр тэдэни шийдхэхэ;

7) албанай абари зангай нормонуудые болон нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудта тогтоогдоһон албанай гурим сахиха; нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудай хүдэлмэридэ наад ушаруулаха, муниципальная албанай нэрэ хүндые буураа ябуулгануудые хэжэгүй.

2. Муниципальная алба хаагша, мүн тэрэшэлэн эрхэтэ муниципальная албанда ажалда ороходоо, гүрэнэй налогой албанай зургаанда өөрынгөө абадаг олзо орло тухай, мүн тэрэнэй өөрынь зөөри болохо хогшол тухай мэдээнүүдые асаржа үгэхэ уялгатай.

3. Буряад Республикын Конституцида болон хуулинуудта зүринэхэгүй муниципальная алба хаагшын бусад уялганууд муниципальная байгуулгын устава (дүримөөр) тогтоогдожо болохо.

Статья 16. Муниципальная албантай холбоотой хизаарлалтанууд

1. Муниципальная алба хаагша иимэ эрхэгүй гэбэл:

1) эрдэмэй багшын болон зохёохы ажал ябуулга гадуур ондоо тушаал нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудта, предприятинуудта, эмхи зургаануудта эмхинүүдтэ, нийтын нэгэдэлнүүдтэ эзэлхэ ба түлбэрийн ондоо ажал хэжэ;

2) өөрөө гү, али этигэмжэтэ хүнүүдээр дамжуулан олзын хэрэг эрхилхэ, тэрэ тоодо ажахын субъекты эмхидхэлэй-хуули ёһоной маягһаа дулдыдангүй, тэрэнэй хүтэлбэридэ хабаадаха. Россин Федерациин болон Буряад Республикын хуулинуудтай зохилдуулан ажахын субъектые хүтэлбэрилгэдэ сэхэ хабаадалга тэрэнэй тушаалай уялгануудай тоодо ородоггүй ушар хабаадажа болохо.

3) хүсэндөө байһан хууляар ондоо ушар тогтоогдоогүй наа, тэрэ алба хэдэг өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудта гурбадахи нюурай хэрэгүүдэй талаар найдалгата гү, али түлөөлэлгэтэ байха;

4) материально-техническэ мүнэн ханга мэдээсэлээр албанай ажал ябуулгыие ханга хэрэгсэлнүүдые бусад эд зөөри болон мэдээсэл албанһаа гадуурхи зорилгоор хэрэглэхэ;

5) муниципальная алба хаагшын уялгата ажал ябуулга дүүргэхэдэ хэһэн ажалайнгаа түлөө гонорар абаха;

6) муниципальная зөөрийн мэдэлдэ байһан гү, али муниципальная байгуулгын газар дээрэ байһан предприяти, эмхи зургаан, эмхинүүдһээ олзо орло нэгэн доро гү, али саг үргэлжэ, үгтэдэг урмашуулга мүнгэ абаха, мүн тэрэшэлэн нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн заагдаһан зургаанһаа өөрынгөө ажал ябуулгада мүнгэ зөөри, налогой болон бусад мүнгэ зөөрийн хүнгэлэлтэнүүдые абаха талаар тус нютагай бюджеттэй холбоотой предприяти, эмхи зургаануудһаа хууляар ондоо юумэнэй хараалагдаагүй наа, мүнгэ зөөри абаха;

7) буһалгаануудта хабаадаха;

8) бүридхэлдэ абтаһан политическэ партинууд боло хүдэлөөнүүдэй хүтэлбэрилхы зургаануудай бүридхэл орохо;

9) өөрынгөө ажал ябуулга бэлүүлхын тула нютагай бюджетһээ мүнгэ зөөри абадаг предприятинуудай, эмхи зургаануудай, эмхинүүдэй хүтэлбэрилгын правлейнүүдтэ гү, али бусад зургаануудта орохо, мүн тэрэшэлэн профессиональна союзуудһаа гадан политическэ партинуудай, шажан мүргэлэй эмхинүүдэй нийтын нэгэдэлнүүдэй байгуулалтануудые нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудта эмхидхэхэ;

10) нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн түлөөлэлгэтэ зургаануудай депутат байха;

11) нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудай болон бусад муниципальная байгуулгануудай нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудай хоорондохи, мүн тэрэшэлэн гадаадын гүрэнүүдэй гүрэнэй засагай зургаануудай болон нютагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудай, уласхоорондын ба гадаадын эмхинүүдэй хоорондохи хэлсэнэй үндэһөөр эмхидхэгдэһэн командировконуудһаа бэшэ ушарта физическэ болон юридическэ нюурнуудай мүнгөөр командировкодо гараха.

2. Муниципальная алба хаагша Россин Федерациин болон Буряад Республикын хуулинуудтай зохилдуулан муниципальная байгуулгын уставаар (дүримөөр) тогтоогдоһон гуримай ёһоор коммерческэ эмхинүүдэй уставной капитал дотор байһан, тэрэнэй зөөри болохо хубитая (пакет, акцинууд) муниципальная алба хэжэ үедөө муниципальная байгуулгын лаб хангалга доро найдалтай хадагаламжада дамжуулан үгэхэ уялгатай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Агуухэ Октябрьин революциин 25-дахи ойн урда гээ 1942 оной ноябрь соо Сталинград байлдаанай тон хүндэ, шийдэхы үедэ гараһан манай газетын "Булад хатуу Сталинград" гэһэн нийтэ гаршагтай хуудан.

Энэ мэтэ редакциинхидай эмхидхэн хэрэг үүсхэлүүдтэ туһа дэмжэлгэ болгон, республикын түтэлбэрлэхы газарай хушаалтад; республикын Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Г.А. Цыденова, БМАССР-эй Совнаркомой Түрүүлэгшэ С.М. Иванов, арадай комиссарнар В.И. Дубровский (наркомзем), О.Ш. Шадаров (наркомпрос), ВКП(б)-гэй обкомой хоёрдох секретарь А.У. Хахалов, мал ажалай талаар секретарь А.У. Модогоев, ВЛКСМ-эй

(Ургэлжэлэл. Эхинийн ноябрийн 12-ой дугаарта).

ХҮГШЭН ЗАЛУУГҮЙ

басагад тракторай рульда жагсаа. Тиибэшье трактор, техникэ ехээр дуталдадаг, тарьян ажалай хүдэлмэридэ морин унаа олоор

В.Галдановай "Фермын хаалишад", Баргажанһаа А.Шадаевай "72 наһатай ангуушан" гэхэшэлэн. "Жодоогой зөөлэн намаа

болодог юм, эртэ бодохоһоо энэ болохо үбшэндэ дайрагдахагүй хатуу болодог юм, үтэр хубсалагты! Ехээр унтахадаа сэсэн болохогүйт, ехээр унтаад, бэрхэ болодоггүй юм. Үсгэгэдэр

"Буряад үнэнэй" 75 жэлэй ойдо

ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛГЫН ДАЙНАЙ ҮЕ

(Хуудануудтань толилогдоһон материалнуудай хуряангы шэнжэлэл)

"БҮХЫГӨӨ - ФРОНТДО"

Энэ уржа дор республикымнай бүхы хүн, хүгшэн залуугүй үгэдөөрөө хам орожо, эрэгэй ёһо гуримаар нэгдэн, ажаябуулгаа түрүүшын үдэрнүүдһээ шэмтэйгээр эхилһэн газрын хууданууды харахада эли болохо. Ажахынгаа заншалта халбаринууды хүгжөө-үгээ хамта, жэшээлхэдэ, газар эдлэлгэдэ шэнэ ургаса сахарай свекло, махорко, ула нэбтэрүүлхэ зорилго талдаа. Тиин Бэшүүрэй аймагта сахарай завод үзэсдэһан, свекло эхээр үрүүдаг бэрхэ түрүү үзэсдэһан гектар бүриһөө 500 центнерһээ дээшэ үзэсдэһан свекло суглууддаг байгаа. Тиин республикадамнай эдэснэй үзэсдэһан - сахарай үзэсдэһан болоһонинь үзэсдэһан байгаа. Энэ мэтэ үзэсдэһан продукция гаргадаг үзэсдэһан хамта заншалта үзэсдэһан, тоһо, ороһо, ноһо, арһа гэхэ мэтые түрэндэ үзэсдэһан түсэб республикамнай жэлһээ үзэсдэһан дүүргэдэг байгаа. Энэ үзэсдэһан тулада айхабтар ехэ үзэсдэһан, эдэбхи, үзэсдэһангүй ехэ нөөсөнүүдые үзэсдэһан байна. Энэ үзэсдэһан, Үнэгэтэйһөө үзэсдэһан Шурьгинагай звено гектар бүриһөө 1000 центнерһээ үлүү ехэ үзэсдэһан, Загарайһаа үзэсдэһан Киселевой бригада гектар бүри 50 гаран центнер үзэсдэһан даалгагдаһан үзэсдэһан гектар бүриһөө үзэсдэһан байгаа. Тиихэ үедэ республика соо үзэгдөөгүй үзэсдэһан хү үнээн бүриһөө үзэсдэһан аймагай Улаан-Үдэ үзэсдэһан колхозой хаалишан, БМАССР-эй Верховно Советэй секретарь Долгоржап Цыденова наадаг суутайһаа үзэсдэһан, фронтын жасада 160 үзэсдэһан түхэриг үргэһэн үзэсдэһан.

Сэрэгтэ татагдаһан үзэсдэһан халан, трактор үзэсдэһан гэжэ Кабанскын аймагай 50 басагад 1941 оной үзэсдэһан тэнгээр Буряадай үзэсдэһан залуу эхэнэрнүүдтэ үзэсдэһан гаргаад, ойро зуура үзэсдэһан, хэдэн зуугаад

ашаглагдадаг һэн тула тэрээнэй хоол хотодо, харуһанда, тоног зэбсэгтэ ехэхэн анхарал табигдана. Жэшээлхэдэ, "Морин унаа тухай эртэһэн анхарха" гэһэн түрүү бэшэг газетын 1942 оной февралын 20-ной дугаарта толилогдоо. Хажуугаарнь жүдхэхэ ехэ хүсэтэй сарнуудай хургалга эхилэгдэбэ. Тиин Загарайн аймагта нёдондо гансал унаанай сар тоологдодог һаа, мүнөө 64 сар хургадаад байна гэжэ тус аймагһаа П.Мегляев мэдэсэһэн. Харин Захаминай аймагта 4 мянган шүдэлэнгүүд ажалай морид болгодохо аад, нэгэнииньше үгы гээд газетэ шүүмжэлнэ.

Али болохоор юумые алмаха, гээлтэ хоролтоһоонь зайсуулха асуудал хурсаар табигдадаг байһан. Жэшээлхэдэ, адуугаа дэлмээд, хилгаһан аргамжа томохо, тарьялан дээрэһээ намар, хабар саһанай хайлаһан хойно хоолос суглуулха, малайнгаа шөбхээр газараа үтэгжүүлхэ; үнэһэ, шубуунай аргал суглуулха гэхэшэлэн гар үзүүр, хүндэшье ажалда илангаяа эхэнэр, эдир хүүгэд, хүгшэд үбгэдэй олоороо бүхы хаба шадалаараа хабаададаг байһыень тон найшаамаар. Хориин аймагай Үдын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хүүдинсын балташан табин хоёр наһатай Дулгар Раднаевагай ажал харууһан фото-зураг тон һониноор үзэгдөө.

Энэшэлэн али болохоор арын фронтдо ажаллагдаһы тодорхойгоор харуулхын хүсэлээр газетэ, мүн һони һонин репортажууд, зураглалнууды толилдог байгаа. Жэшээлхэдэ, Ивалгын аймагһаа

дээрэ заби тодохон нуугаад, түгсэгэй узуурта носоһон, гээд Аполлон Шадаев зураглана, - түүдэбшын дэргэдэ альгаа шаран хүлшэхэдэ, ямараятай сэнгүү байгаа һэм. Мүнөөшье ой тайгын модоной эльгые илгаруулха нюдэтэй, хушын оройдохи хэрмэ, булганай абяе дуулаха шэхэтэй ангуушан Цырен Гурожанов. "Харбаһан һомон шэнги хара гүрөөһэнэй харайжа ерэхэдэнь, үбгэн Цэрэн хоёр хүлөө урилангүй, хоёр нюдөө сабшангүй байжа, хатаамал булад жадаараа шуһа хадхуур дундань тулажа үгэдэг байгаа һэн". Тэрэ үбэл үбгэжөл 150 хэрмэ, 16 булга барижа, энэ үнэтэй сентэй ангай арһа - зөөлэн алта түрэл гүрэндөө тушаагаа. Мүн гайхалтай үүсхэл хэрэг эдиршүүлэһы харууддаг байһан тухай газетэдэ олон һонин мэдээсэлнүүд тунхаглагдадаг байгаа. Загарайн аймагһаа, жэшээлхэдэ, Дээдэ-Элхихээ 15-тай Цыдын Цыбиков гэжэ хубуун дүрбэн дүнэн сар ороһон сар соо хургажа, унаа болгоһон. Али Улаан-Үдын 34-дэхи хургуулин хурагша Вера Солочникова 1 хартаабхаһаа 35 эшэ, эшэ бүхэнһөөнь 33 монсогор хартаабха ургуулжа шадан байһа.

Нүхэр Д.Уртюбаевай найрууһан "Эхын үгэ" гэһэн очеркы тусгаар тэмдэглээд, томохон хэһэгүүдыень эндэ эзэлүүдгүй буулгалтай:

Очеркын героиня 58 наһатай Сэбжээн хүгшэн колхозой түрүүлэгшын дуудалгаар үбһэшэдэй звеноһоо хониной ноһондо ошохоһоо урда: "Яахадаа иитэрээ нойртоо дарагдажа ноохойлдожо нуунабта?! Хүдэлмэри хэхэдэ баатар

үдэшэ наян сажанда 5 мүр гаргаһыемни, саашань сабшагты!"

Эртэлжэ 18 даабарита үнэгээ һаагаад, 48-даа гаргаһан 10-тай одхон басагайа дахуулжа ябаад, 170 бухал сабшаа. Тэрэнь үнэгэдтэнь бага голоомо нэмэлсээд хүрэхэ. Сэбжээн хүгшэнэй сабшаһан газарын шагалзамаар сэбэр, гансаханшье ёдогор үбһэ, гансаханшье хярхаг суур үлөөнгүй, боро хурьһөөр хулажа, арьбан ехэ үбһэ абадаг байгаа юм. Мүнөө эндэ үбһэшэдтэ ерээд ута гэгшын мүр туужа, заханаань нүгөө заха тулажа, хаха сохин, үхибүүдые дахуулан хургажа ябахадань, минии досоо ехэ урматай, улам бүри эршэ орон сабшадаһамни хүрэдэг. Би энээн дээрэһэн, эхэ боложо шаданан, эрдэмэй шанар - ажал гээшэ гэжэ багашуулай ухаанда амтархуулан нэбтэрүүлжэ шадха хүнэй нэгэниинь гэжэ Сэбжээн хүгшэниие ханадагби.

Сэбжээн хүгшэнэй табан хубүүнэй дүрбэниинь улаан сэрэгтэ, даялалдажа байгаа фронтдээрэ, галье гал гэнгүй, уһые уһан гэнгүй тэмсэн, Эхэ ороноо хамгаалжа ябана. Эхэһээ түрэн саһаа эдир хүсэтэй, зориг шангатай ба элдэб хүдэлмэридэ баһаа башаран хураһан залуушуул болбол ерэхэ сагай ехэ алдартан болоогүй яаха юм! Сэбжээн хүгшэн хубүүдээ сэрэгтэ мордохуулахдаа, иигэжэ юрөөл табяа: Хүн түрэн хэрэгээ дүүргэжэ ерэхэт, хубүүдни. Юунэй түлөө би уураг шара хүөөрөө оног тэршээ болотор таанарые тэжээгэ һэнбиб? Эхэ оройнгоо түлөө хүсэ шадалаа һүүлшынгээ амин хүрэтэр үгөөрэйгты! - гэжэ захиһан байна.

обкомой секретарь Б.С. Семёнов, комсомолой Улаан-Үдын горкомой секретарь И.К. Щекотов болон бусад "Буряад-Монгол үнэнэйнгөө" хуудануудта статьянуудаа толилууддаг, үргэн олон уншагшадтань ушарһан байдал, урдахи зорилгонууды ойлгуулан идхдаг байгаа. "Партийна ажабайдал, "Агитколлективүүдтэ", "Пионерэй булаг" гэхэшэлэн газетын тусгаар гаршаг дор мэдээсэл, корреспондентинүүд байд гээд лэ гарадаг заншал таһараагүй.

"Бүхы юумээ фронтдо" гэһэн зорилгоёо бэлүүлхэ ябадалдань Буряадаймнай хүн зондо ороймнай дээдын засаг түрэнһөө тодорхой халуун туһаламжа үзүүлэгдэдэг байгаа. Энэниие гэршэлһэн нэгэ баримта дурдабал, "БМАССР-эй хүдөө ажахы улам саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай" ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Советэй Тогтоол 1944 оной сентябрьда абтан байһа. Тэрээнэнь арад түмэнэйнгөө зүгһөө харюу болгон хүндэтэ Хоца Намсараевич Намсараев иигэжэ сэгнэлтэ үгэбэ: "Иимэ үндэр үршөөл хайрые хүлээхэ золтой байһан манай Бурят-Монголой түг түмэн, ажалшан арад болбол гансахан сэдхэлэй баяраар бэшэ, харин ажал хэрэгэй баяраар харюугаа үгэхэ ёһотой.

...Эдэ бүгэдые шийдхэн шадха хэды шэнээн ехэ хүсэн арадай зүрхэндотор бусалжа байна гэһэб!"

Цыбан-Доржо ДУГАРОВ, "Буряад үнэн" сониной редакциин ветеран.

(Ургэлжэлэлын хожом гараха).

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН...
...хүгжэх замда...
...хараасгайнуудай...
...Зэдын вольфрам...
...комбинатай гүрэн...
...урда дүүргээн үүргэ...
...орлоо хамгаалгын...
...айнай үедэ дайсанай...
...малтамалнуудые...
...абананай хүүдэ...
...ые шудхан бэхи-...
...бронь бэлдэгдэ...
...вольфрам-молибде...
...центрат гаргаха тон...
...салгатай хүндэ хэрэг...
...комбинатайхидта

шанаржуулгаһаа суглархан үлэгдэлэй - сагаабтар томо элхэн хадын обойхые харахан, ажаглахан байха. Мэргэжэлгэдэй готорхойлоной ёһоор, энэмнай удаанаар хүдэлжэ байһан "бомбо" гэшэ. Энэ "бомбо" дээрэ Закаменск, тэрэнэй дэргэдэ баригданан дачануудай хуурин оршоно.

бэлэй. Мүнөө тэрэнэй байшан 14-дэхи ПТУ-да үгтэнхэй. Модон Хул голдой, Юнхэр, Баруун Наран, Зүүн Наран, Мэргэн, Шанаа горхонуудай уһан ехээр бузарлагданан гэжэ мэргэжэлтэд тоолоно. Иимэ байдал районой ажаһуутшадтай бэеын энхэ элүүртэ муугаар нүлөөлнэл ёһотой. Гүрэнэй

хүгжөөгдэжэ эхилээ. Шэнэ нээлтэнүүд хэгдэжэ, ашагта малтамалнуудай нөөсэ оложо, хүн зоной аша туһада хэрэгдэхэ үе саг үшөөл ерэхэ байха. Мүнөө сагай эрилтэ иимэ болонхой. Гэбэшье хүн зоной элүүр энхын аюулгүйе анхарада абангүй үни байжа бологдохогүй. Экологиин асуудалнуудые

ГАЛГҮЙ ГАЗАРТА УТААН...

Хуули бусаар агнуури хэхэ ушарнууд урданыһье яһала байгаа. Теэд гүрэн түрэн социальн-экономическа байдалай мууджа, ажалгүйнүүдэй тоогой улам олошоржо эхилхэдэ, аймаг дотор хуули бусаар агнуури хэхэ ушарнууд олошороо, энэ ябадал юрын үзэгдэл боложо байнхай гэхэдэ, алдуу болохогүй хац.

Энэ жэлэй февраль нара соо манай хүршэ Зэдын аймагай ангуушадһаа болон дотоодын хэрэгүүдэй таһагай хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэһэн рейдовэ бүлэг Уляатай гэжэ газарта Үлэгшэн нотагай 16 ажаһуугшын хуули бусаар агнуури хэхэ, ан гүрөөл олзоборилоод, хоёр машинаар гүйгэдэжэ, тэрьедэжэ ябахадань, барья хэн. Эдэнэй тоодо Д.Б.Далаев, Н.Ц.Дамдинов, А.Ц.Очиров, Д.Д.Гармаев, З.Б.Дамдинов, Б.Ц.Очиров, Н.Б.Гуляев, Б.Д.Гармаев, В.Ш.Буянтуев, Б.О.М.Хандуев, Б.Д.Очиров, Р.Д.Шагуджапов, Б.Ж.Гомбоев, Б.Н.Т.Очиров, Б.Г.Цыренжапов, С.С.Тугулуоров гэгшэд ябалсаа. Хуули буса агнуури хэхэнэйгээр түлөө Баян-Гол хууринай ажаһуушад А.В.Шалагтуров, К.Н. Лыгденов, Үлэгтын С.Ж.Жалсанов, О.М.Раднаев, С.Б. Самбуев, Дүтэлүүрэй А.В.Дулмаев, В.А.Ринчинов гэгшэд мүн лэ баригдажа, харюусалгада хабаадуулагданан байна, гэжэ Захаамнай аймагай ахамэд охотовед В.И.Иванов гэршэлэ.

Иимэ байдал хэнэйһье ханаа зобоохоор аабза. Гэхэхэ гадна "Бурятия" һониной үнгэрһэн жэлэй март һарын 14-нэй дугаарта "Остановить браконьера в законе!" гэхэн таршагтай уншагшын бэшэг томилогдоо хэн. Тэрэ бэшэг соо 1994 оной сентябрь нарада Захаамнай аймагай Сээжын заказник соо үндэр тушаал эзлэгшэдэй агнуури хэхэн тухай баримтанууд үгтэнэн байгаа. Энэниие элирүүлхын тула республикын прокуратурын, МВД-гэй хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэһэн бригада шалгаата хээ гэжэ һониной редакцияда һүүдэнь соносхогдоо хэн. Республикын прокуратураһаа ороһон энэ харюу дотор - "бэшэг соо дурсагданан баримтанууд элирүүлэгдэжэ, авторын өөрингөө бодото нэрэ, обог бэшээгүй бэшэг хэблэдэ бэлдэхэдэ, нэрэ, обогынь элирүүлэхэ хэрэгтэй" гэхэ мэтэ үгэнүүдээр редакцие зэмэлээ гэжэ һүүдэнь үгтэнэн материал соо хэлэгдэ хэн.

Агнуури хуули бусаар эрхилдэг хүнүүдэй баригдадаг, хэлээлтэдэ ородог тухайнь ахамэд охотовед яһала олон баримтануудые дурдан гэршэлэ. Энэһайн. Зэмэгүй хүн хуулиин гуримаар харюусаха хэрэгтэй. Гэбэшье, галгүй газарта утаан гарадагүй гэдэгтэл, энэ бэшэг, анһье үндэхгүй бэшэл байгаа гэжэ ханагдана.

Сээжын заказник соо тушаалта хүнүүдэй агнуури хэдэг тухай ябаган зугтанууд бии. "Баригдаагүй хулгайшан - хулгайшан бэшэ" гэдэгтэл, эдэ ябадалнууд элирүүлэгдэнгүй үнгэрдэг ааб даа. Теэд эдэ бүгэдэһөө нэн түрүүн байгаали, ан гүрөөл хохидоно бшуу. Бидэһье, энэ ой тайгын аша туһаар ажамидаржа байһан зон баһал хохидонобди.

Ц. РИНЧИНОВА, ХҮДӨӨ БЭШЭГШЭ.

НОХОЙ ХОНШООРТОО ХҮРЭХЭДӨВ УНАША?..

Энэ элхэн хадаа хүнэй бэе махабдта хоро хүргэдэг хүндэ металнуудаар баян. Энэ элхэнэй бүридэлдэ вольфрам 80-150 дахин нормоһоо үлүү, молибден - 2-266 дахин, берилл - 3-80, туулан - 2-62, цинк - 2-20 дахин гэжэ мэргэжэлтэд тооложо гарганхай. халхинай үлээхэдэ, бороогой уһантай холисолдон энэ элхэн тойроод байгаа тала дайдаар таража, газарай хүрһэ бузарлана.

Энэ элхэнэй нөөсые усадхаха талаар үнийнэй хооралдон гараад лэ, "ашаан" мүнөөһье хүртээр тэндээл байһан хэбээрээ. Барилгада, харгы заһабарилгада энэ элхэ хэрэгдэхэ гэхэн тон буруу шийдхэбэри абтажа, хорото бодосууд бүри ехээр тараагданан байна. Хүүгэдэй 14-дэхи саадай шулуун байшан барилгада энэ элхэн хэрэгдэгдэн юм гэжэ һураг суу нэгэ үедэ таража, түрэхид үхибүүдэ эндэ асарха дурагүй боложо, мүн бэшэһье шалтаганаар саад хаагданан

санэпиднадзорой республиканска түбэй хэһэн ажагалтаар, һүүлэй 10 жэлэй туршада эндэхэ хүн зоной гэдэхэ доторой, эльгэ уушханай үбшөөр үбшэлхэ талаар республика соогоо түрүү ээргэдэ гаранхай. Нервнэ системын, шуһанай үбшөөр хүүгэдэй үбшэлхэн олошороо. Экологиин шийдхэгдэжэ асуудалнууд урданыһье олон байгаа, мүнөөһье байһаар. Экономикын унажа, хүн зоной социальна байдалай улам бүри мууджа байхада, экологиин талаар асуудалнуудые хойшолуулжа болохогүй. Теэд дары шийдхэгдэхэ ёһотой асуудалнууд мүнөөдэрэй байдалай мүнгэ алтанай дуталданһаа "этэргэдэжэ" байна.

Энээнһээ боложо тус асуудалнуудай удха шанар бууранхай. Бурядай газар дайда ашагта малтамалнуудаар баян гэлсэдэг. Захаамнайһье тала дайда баян байха. Мүнөө дээрээ гансал алта малталга

харангүй, нюдэ балай байжа, шийдхэхэ тээшэн хэмжээнүүдые абаагүй һаа, энэмнай тон хохидолтой хэрэг гэжэ мэдэжэ. Һүүлэй үедэ байгааһын уларилай хубилжа, элдэб бэрхэшээлүүдые ушаруулжа байһаниинь эли болоо.

Захаамнай аймаг түб хотоһоо, түмэр харгыһаа холо тула экономика болон социальна талаар ехэ дорой байдалда оронхой. Энээнһээ боложо, экологиин асуудалнууд нотагдануудые толгойлогшодой ханаа мүнөө дээрээ ехээр эзлэнгүй. Теэд хэр үни саг соо эдэ асуудалнуудай үгы байһандал нюдөө аняад ябахабиди?

Нохой хоншоортоо хүрэхэдөө, унаша гэдэгтэл, хүн бүхэнэймнай толгой дээрэ унажа ерээдүйдэн, юуһье мэдэжэ, дүли балай болоод ябжал ябаха болоно гүбди?

Н. ГАРМАЕВА.

АНГУУШАНАЙ 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Аймаг арадтаа Мэргэн Шагжа гэжэ адаршанан нотагаймнай сууга ангуушан Шагжа Шагдурович Сосоровой түрэнһөөр 100 жэлэй ой энэ намар гүйсэхөө байна. Шагжа Шагдурович 1896 ондо Дүүрэй гэжэ газарта түрэнэн намтаргай. Набтаршаг аад, турлхашаг бэсгэй энэ хүн минсгэйдэл адли тон хүнгэхэнөөр ябадаг, ямарһье хүнтэй хөөрэлдэхэдөө, хоолойгоо шанга болгодоггүй, хүн бүхэндэ "та" гэжэ хандадаг байһан юм гэлсэдэг.

Агнуурида ябахадан, буряад ёһо заншалаа баримталжа, орон дэлхэйдэ зальбаран мүргэжэ ябадаг байгаа. 50-яад онуудһаа эхилжэ, Шагжа Шагдурович Захаамнай госпромхозой штатна ангуушанаар хүдэлжэ, гүрэн түрэнгөө урда габяатай байһанайнгаа түлөө 1965 ондо ВДНХ-гай алтан медалар болон Ажалай Улаан Тугай орденөөр шагнагданан юм.

Тэрэнэй хүбүүн Сэсэрэн Шагжиевич Сосоров баһал сууга ангуушан, Ажалай Улаан Тугай орденөөр, ВДНХ-гай мүнгэн медалар шагнагданхай. Мария басаганиинь - суугай малшан, ВДНХ-гай 2 мүнгэн, 1 хүрэл медальнуудта хүртэнэн. Аша хүбүүниинь Рабдан-Доржо - баһал малшан, Хүндэлэлэй Тэмдэг ордендо хүртэнхэй.

Манай нотагайхид, аймагай зон сууга ангуушанай түрэнһөөр 100 жэлэй оие тэмдэглэхэ гэжэ бэлдэхэл хэжэ байнхай. Николай ГАРМАЕВ, Мэлын дунда һургуулиин һурагша.

Үбэлэй хүбшын
Үнэтэ шэмэг -
Арбагар эбэртэй
Аса туруутан

Алдаһан ханияа
Олоһоншуу,
Алас холо руу
Зорихоншуу...
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Газетын тусхай корреспондент Надежда ГАРМАЕВА согсолон бүридхэбэ.

ЕКАТЕРИНА ЯКОВЛЕВ-...
...Линдт (хадамда...
...адаа, үбгэнэйнгөө обо...
...абажа, Федосеева...
...модо хайшан гээд...
...һаа, дээрэ байхаб гэхэ...
...эхэнэр хүндэ тон...
...абагүй асуудалнуудта...
...арһье эрэ хүнһөө үлүү...
...уу гэхэ байха. Тэрэнэй...
...заяан ой модоной...
...хатай сэхэ холбоотой юм.
1943 ондо Джидастрой...
...адар ажалай армида...
...адаа. Катэ басаган 18 наһа...
...өө гүйсоодүй ябаа. Волго...
...адарай немец яһатанай...
...тономито республикын...
...деровско районой Денгоф...
...ондо, юрын таряашанай...
...дэдэ түрэнэн юм. Бага...
...анһаан хара ажал хэжэ

ОЙН АЖАХЫДА - 40 ЖЭЛДЭ

...хан хадаа энэ хүндэ ажалда...
...дээгүй, амиды мэндэ...
...һан бэлэй.

Түрүүшын табан жэлэй...
...Екатерина Яковлевна...
...ын ой модоной участогта...
...до отологшоор хүдэлөө.
...най одоол эхэнэр хүнэй...
...эг бэшэ даа, теэд тэрэ...
...дэ дайн боложо байгаа,
...ада эхэнэр, эрэ гэжэ илгаа...
...агүй...

1946 ондо оролдосотойгоор...
...дэг байһынь анхарада...
...а, модо тушаан абажа...
...а ажалда оруулан юм. 1961...
...олотор эндэ хүдэлхэдөө,
...арай-Дабанай, Цахирай-...
...анай, Мэлхэйн, Дархитын...
...модоной участогуудта...
...тераар, ахалагша мастераар...
...дөө. Эрзүүлэй коллектив...
...э энэртэ хүндэтэйгөөр...
...дадаг хэн. Екатерина...
...левна ажалдаа харюусал-...
...агар хандадаг, хүндэ туһа...
...гэхые оролодог хайн...
...атай хүн юм.
1961 онһоо 1975 он хүртэр...
...ын комбинатай барилгын...
...риалуудтай цехэй ой...
...ной заводой түлээнэй...
...дээрэ участогай...
...ада...
...һаангаар хүдэлөө. 1975...
...наһанайнгаа амаралтада...
...аа байхадань, үшөө...
...ахынь гуйжа, 1989 он

болотор мастераар ажаллаа бэлэй. Тиигэжэ ой модоной ажахыда Екатерина Яковлевна Федосеева дүн хамта 40 жэл ажаллаа. Мүнөө тэрэ 71 наһатай, аша гушанараа үргэлсэн ажаһууна.

Буряад оромнай ямар найхан байгаалитайб гэжэ сэдхэлээ ханажа ябадагби. Бидэ байгааһаа дадашоод, энэниие обёордоггүй, ойлгодоггүй, сэгнэдэггүйбди. Мүнөө жэл хархяаг гэшэ ехээр ургаа. Би аша басагатаяа хархяаг суглуулжа ябахадан, хүнүүдэй ой модон соо орожо, хайра гамгүйгөөр набша намаа, мүшэр гэнхэхынь хаража, урмаа хухарааб, уйламаар байгаа. Би 40 жэл соо ой модон соо ябааб, ажаллааб. Тэрэ үедэ хүнүүд тон ондоогоор байгаалидаа хандагша хэн, - гэжэ Екатерина Яковлевна ехэ уйдхартайгаар хэлээ хэн.

Юрын бэшэ намтартай энэ эхэнэртэй арсалдахын аргагүй зүб лэ хэлэнэл даа. Аша гушанараа хаража, ан-бун олон жэлдэ амгалан ябыт даа, Екатерина Яковлевна!

Ю. МОКРЕЦКИЙ,
Зэдын комбинатай ажалай алдар солын музейе даагша.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Е. Я. Федосеева.
(Музейн архивһаа абтаба).

VII. ТҮРЭЛ ТҮГНҮМ ТҮҮХЭ

(Үргэлжлэл.)

Түгнээ уруудахадамнай, хоёр Хүндын адагта түбхинэнэн Боом нютаг ехэл үнинэй хадаа гээд Танха Бата, 1884 оной Бэсын Дэмбэрэл, Будын Даша, Санжиев Даша гэгшэд хөөрэдөө хэн. Энэмнай буряад үгэ бэшэл хаш. Түгнүмнай Хүсөөтэ, Боом, Хүгөөтэ, Суула нютагуудай нэрэ түүрэг хэлээр тайлбаритай юм гэдэг байгаа. Энээн тухай эрдэмтэд юун гэхэ байгаа хаб?! Нутайн Хотогор гэшэмнай анханда Түгнүн түб гулваа ноёдой захиргаан байгаа ха. Нүүлдэнь Совет засагай тогтохоодо, баруун добо дээрэнь Галтайн дасан, дасанай гэрнүүдые асаржа, нутайн дунда хургуули болгожо табиһан байгаа. 1950 он болотор манай урдахи үе, хойто үеын залуушуул нутайн долоон класс дүүргэжэл хүн болоһон ябанабди.

Хотогорой айлноуд нутайнгаа хургуули зөөжэ, Хотогор бууса боложо үлөө. 1950 гаран онуудаар профессор Окладников Түгнэ ержэ, Молотовой нэрэмжэтэ колхоздо байрлахадаа, хуушан Хотогор бууса багтамнай Далай Дойбон хаанай бууса бии гэжэ хүн зоние суглуулжа хэлэхэдэ, энэндэтнай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ туһалха юм ааб даа гэжэ нотагайхидта магтуулан байгаа. Боомой Ринчин Цыбиков иигэжэ хөөрэдэг: "Окладниковые морин тэргээр шэрэгшэ нэм, карта гаргаад лэ, эндэ малтахабди гээд малтууддаг лэ нэн. Малтаһаар 7-8 метр доошоо орохоодо, сагаан хирпиисэ байрын гараха хэбэртэй болохоодо, ехэ аалиханаар, аятайханаар малтагты гээд, тэдэнэ шэнжэлжэ үзэдэг нэн. Тийгэхээр байтараа ажалаа дүүргэхэ болообди. Далай Дойбон хаанай байра эндэ Түгнүн Хотогорто юм байна гэжэ мэдэбэ гээшэбди. Саашань бултыень малтаха зөөри гүрэндэ үгы, энээнэ булаха болообди" гээд бусаа нэн гэхэ.

Дээрэ хэлэгшэ үбгэд энэ түүхэ хөөрэдэхэдөө, хоорондоо хүн зонийнгоо хара бодол түүхэ, холо урагша хараһан уг уруу ябадал тухай хэлсэдэг байгаа. Жэшээлхэдэ, манай залуу ябаханда, эжы, абанарнай заагша нэмнай: "Танилсахадаа, аха дүүгээ-мэдэлсэхэт, танилсахадаа, гэр бүлэ болохоёо тодорүүлхат". Тэрэнэй удхань хадаа долоон үе соо аха дүү нэгэ шуһамди гэжэ ойлгохо ёһотой, долоон үеын саана хамтархада болохо, шуһан нэгдэхээс болижо, холо болоһон удхатай. Долоон үе соогоо хамтараа наатнай, шуһан нэгдэхэ, аша үринэртнай шэнээ, шадал тамиргүй болохо, угнай уруудаха, үгы болохо, нүгэл гэжэ аха наһанан тон зүб заадаг байгаа. Тэрэмнай хорй: "Буряадай угай дүрбэн асуудал болоно: ямар үндэһэ яһанан болохобта гэхэдэнь - буряад гэхэ, ямар обогтойбга гэхэдэнь - Олюдайн, Буряадай, Хоридойн гэхэ. Энэмнай Барга баатарай гурбан хүбүүдэй нэрэ: Олюдай ахын, Буряад дунда ахын, Хоридой бага (дүү) хүбүүнэй гэжэ ойлголсодог байгаа ха. Саашаа алидабта гэхэдэ, жэшэнь, (гурбадахи асуудал), Хорнин алидабта гэхэдэнь - Галууду, Хуасай, Хүбдүүд гэжэ 11 эсэгын хүбүүдэй нэрэ хэлэхэ. Ямар хүхүүрбэтэ гэхэдэнь - Тонтор Хуасай, Хүүхэлбэ Харганаб, Нохой Хүбдүүд гэхэ ёһотой, тэрэмнай Хориин 11 эсэгын хүбүүдэй али хүбүүнэйбта гэнэн удхатай.

Иигэжэ танилсажа ябаа наа, нүгэл хэхэгүйтэ уг узуураа саашань хүгжөөхэт, үнэр баян ноён ябахат гэдэг байгаа. Энэниие, энэ заабариие 1938 ондо би хүгшэн абадаа заалгаһан байнаб, мүнөө энэниие ханахада, ехэл удхатай, холо бодолтой гэжэ ойлгодогби. Эдэ бүгэдые үри хүүгэдтээ заажа, хэлэжэл байха ёһотой, ушартай заншал гэе. Мүнөө адаглажа ябаханда, дүтэшг түрэлэй долоон үеын залуушуул хамтардаг, энэмнай манай үхибүүдэй гэм бэшэ, харин манай, аба, эжын, аха зоной гуримаа мэдэхээс болиһон алдуу гэшэ. Саашань уг тухай иимэ үгэнүүд (онһон үгэнүүд гэхэ гү) байдаг: угаа мэдэхэгүй хүниие уһан дээрэ түймэр шатааха (эхихэ), түрлөө мэдэхэгүй хүниие тэмээн дээрэнэ нохой зууха.

Долоон үеын аха дүүгээ мэдэхэ гэшыне хүнэй бөө дээрэ, бэсын үеэр тооложо заадаг байһыень харуулан, саашаа мэдэхэ боложо, энэ хайн заншал гуримаа ерэхэ үеынгоо үхи хүүгэдтээ заадаг болоёл, алдуутай эндүүтэй ябадалһаань зайлуулхаяа оролдоёл.

Нэгдэхэ үе - түрэнэн аха, эгшэһэнэр; хоёрдохи үе - эсгээрээ үеэлэнүүд, эхээрээ бүлэнэр; гурбадахи тохонгохи үе - эсгээрээ хаяаланар, эхээрээ бүлэнэр. Энэ хадаа аха дүүнэр болоно. Саашаа дүрбэдэхэ, табадахи, зургаандахи, долоодохи үе болоно.

Энэмнай халуун бөөһээ таһарһан долоон үеын түрэл гэжэ ойлгуулан удхатай, долоон үе соогоо хамтархада, нүгэл гэжэ ойлгохо жэшээтэй байгаа ха юм даа. Хүн гэшэмнай эрдэни гэшэ. Хүн эрдэниин түүхэ ехэ юм.

Цырендондок ЖАМСАРАНОВ.

ЭРМЭЛЗЭЛ, ОРОЛДОЛГЫН ХҮСӨӨР

Вера Раднаева Хартаева 1967 ондо Далахайн хургуулида ороод, дүй дүршэлтэй багша Зинаида Жамсаевна Мальжуновагай шаби болоо бэлэй. Жэл үнгэрһэн хойно, 1968 ондо, Вера басагые гэртэхинийн Улаан-Үдэ асаржа, республиканска 1-дхи интернат хургуулида оруулаа нэн. Лицей-интернадай директор Жалсан Батуевич Санжиев болон Ольга Балдановна Тогочеева хоёр ерээдүйн багша Вера Раднаевагай хүмүүжүүлэгшэд байгаа. Энэ хургуулида хуража байха үедөө, Вера республикын бүхы аймагуудһаа шахуу ерэнэн малшадай, хонишодой, колхознигуудай үхибүүдтэй сугтаа ябаа. Олон тоото нүхэдтэй болоһонийн гайхалгүй. Эхин классуудтань Евгения Жалсараевна Бадмаева ном зааһан юм.

6-7-дохи классуудта хуража ябахадан, математикын багша хэшээлнүүдые үнгэрэхьемни даалгадаг нэн. Тийхэдэнь би тон дуратайгаар энэ даабариень дүүргэжэ бэлэйб, - гэжэ Вера Раднаева хөөрэдэг. Хурагша ябаханда, хургуулидань үнгэргэгдэдэг хамаг хэмжээ ябуулгануудта эдэхитэйгээр хабаадааг нэн. Эдэ жэлүүдтэ пионерүүдэй бүлгэмэй ударидагшаар, комсомолой эмхин секретарьярьше хүдэлөө. "Буряадай пионер" гэнэн радиогой дамжуулгын дикторшые ябаа.

1977 ондо хургуулиа эрхим хайнаар дүүргэжэ, Л. Банзаровой нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай дээдэ хургуулин физикэ болон математикын факультедэй оюутан боложо орохоодо, арбан долоотойхон Вера басаган зориндондоо хүрэхэ замдаа үшөө нэгэ ехэһэн алхам хээ бэлэй. 1983 ондо дээдэ хургуулиа дүүргэжэ, багша болоо нэн. Оюутан ябаханда, хур харбалгаар хонирхожо, Цыгнужал Бадраевич Будаевай хүтэлбэри доро бэлэхэл хэжэ эхилээ. 1979 оной май нарада залуу спортсменка түрүүшынгээ мурьсөөндэ хабаадаа бэлэй. Тэрэ үдэрөө ханан:

- Мурьсөөмнай "Спартак" стадион дээрэ нэн. Налхитай хүйтэн үдэр тохёолдожо, мууданг харуулаа нэм. Тийгээшые нимгэрхүү мурьсөөн хабаадажа үзөөгүй байһан би ехэ гэгшээр хаб зобожо, хүл гарни хуу халаганажа байгаа бол гэжэ В.Р.Хартаева хөөрэнэ.

Нүүлээрнь спортсменка хайн бэлэхэл олонхи мурьсөөнүүдтэ хабаадаһан ааб даа. Дүршээшые ержэ, шангай хууринуудшые нэг бэшэ эзэлэгдээ даа. Залуушуулай дунда Россия чемпионка болоо. 1980 ондо Душанбе хот үнгэргэгдэнэн Бүхэсоюзна "Динамо" бүгт мурьсөөндэ эрхим үрэ дүн харуулжа, түртү хуури эзэлээд, спортын мастерай нормативы Раднаевна дүүргээ нэн.

1980 онһоо 1982 он болотор В.Р.Хартаева Түгнэ 32-дохи мэргэжэлэй училицида физикн багша ажалаа. 1983-1985 онуудта Хэрэнэй ДЮСШ-да харбалгаар тренер байһан юм. 1985 ондо Горно-Алтайск дунда хургуулида математикын багшаар элэгшэ 1989 онһоо Хужарай хургуулида багшлаа. 1995 Буряадай 1-дхи үндэһэн лицей-интернадай багша болоо. Яһалашы дүй дүршэлтэй боложо, сут хүдэ нүхэдэйнгөө, хурагшадай, түрэлхидэйшые манайшаада хүртэдэг. Үхибүүдтэ дуратайл хүн багша болодог гэшэ ааб даа. В.Р.Хартаева тэрбэрхэ багшашые, хүмүүжүүлэгшэшые, үхибүү нүхэршые гэхэдэ, дэгэд хэлэгдээгүй байха.

- Вера Раднаева болбол тон ехэ эрмэлзэлтэй хүн. Эсэн сусангүй шэнэ юмэ бэл олоод, шэнэ онол арганууды хэшээлнүү хэрэглэжэ, ехэ хонирхолтой болгодог, - В.Р.Хартаевагай хэдэн жэл соо хамта хуури Марианна Гундыповна Манзарханова хээшэ Эрмэлзэл, оролдолгын хүсөөр олоһон эрмэлзээрэ хурагшадагата хубаадажа, тэдэны хэдэлмэрндэ дуратайгаар хүмүүжүүлхые бол оролдодог. Эхэ хайхан орондоо үнэн сэхэ ябаа Вера Раднаевна үхибүүдые хурагадаг юм.

Ажалын дүн мүнөө элээр харагдана. хуури шабинарын дунда хургуулиа хайн бэлэхэлжэ дүүргээд, дээдэ хургуулинуудта хурахадаа, оюутандай тоодо ороод лэ ябадаг.

Бэрхэ багша болохын тула ажалаа, үхибүү дуратай байха гэшэ бага юм. Эрхим багшын хурэхын тула эрдэм бэлэг, туһагүй ехэ шада хэрэгтэй. Дуулаадшые, хатаргаадшые шададаг Раднаевна эдэ эриэлтнүүдтэ дүүрэн харюу Оёрынгоо Валя, Саяна басагадые эрхимэй болоһой гэжэ ехэтэ хүсэдэгын гайхал Басагадын эжынгээ найдалда яһала хүрү үхибүүд гэжэ хэлэлтэй.

Эжыдээд адляар, хургуулидаа эрхим хайн хурадаг юм. Хуралсаайнын талаар предмедүүдээр Вера Раднаевна туһа хүргэдэг.

Буряад Республикын 1-дхи үндэһэн лицей интернадай эрдэмэй-методическа талаар директорлоши Вера Раднаевна Хартаевада амжалта, эрхые хүсэхэ байнаб. Олон тоото шабинартаа, үхэн нүхэдтөө, нотагаархидтаа хүндэтэй ябыт даа.

Борис БАЛДАНОВ БГУ-гай II курсын оюу ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В.Р.Хартаева Сагаан хуури хайнгэртэ. (Гэр бүлын альбомһоо аба)

спорт спорт спорт спорт спорт спорт спорт спорт спорт спорт

ТОБШОХОНООР...

КРАСНОЯРСКИЙН спортивна дээдэ шадабариин хургуулин (ШВСМ) барилдаанай танхим соо дүрэ буляадалгын барилдаагаар Красноярска хизаарай нээмэл чемпионат хаяхан үнгэрбэ. Тус мурьсөөндэ Тыва, Хакас, Буряад, Саха (Якуд) Республикануудай болон Красноярска хизаарай 150-яад барилдааша хаба шадалаа туршаһан байна. Манай республикаһаа Россия габьяата тренер Валерий Ивановой шабинар энэ чемпионатта хабаадахадаа, булта шангай хууринууды езэлһэн байха юм. Жамса Лхамажатов 68 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэ чемпион болоо. 62 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэ залуу барилдаашан Бэлэгтэ Жаргалов хоёрдохи хуури эзэлһэн байна. Харин дүй дүршэлтэй Очир Дамдинов 74 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэ эрхим үрэ дүн харуулжа, III хуури эзэлээд, хүрэл медалаар шагнагдаа.

Турцида үнгэргэгдэнэн уласхооронд турнирта Буряад ороноймнай залуу барилдааш түрүүшынхөө хабаадаба. Россин суглуулагдан командын бүридэлдэ тэдэ оруулагдаһан байха Барилдааша хүбүүдые хольин харгыда тренер Фёдоров Махутов ударидажа ябаа.

Стамбулда үнгэргэгдэнэн тус мурьсөөндэ гүрэнэй 200 гаран бүхэшүүл сугларһан байха Залуушуулай хоорондо үнгэргэгдэнэн дээдэ чемпионатта шангай хуури эзэлэгшэ Жаргалов Нимбуев ээлжээтэ ехэ амжалтага туйлажа, түр хуури эзэлбэ.

Техническэ мэргэжэлэй 7-дохи училицида хурагша Дугар Гунгаев 88 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэ дүрбэдэхэ хуурида гараа.

"Ноябриин тэн багаар Д. Гунгаев Н. Махутов хоёр Кипр ошожо, иимэл мурьсөөнүүд хабаадаха юм.

В. СЫДАНОВ

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Table with 4 columns: Редактор А.Л. АНГАРХАЕВ., Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Газетэ хэблэлэй 2 хууданан хэмжээтэй, "Республиканска типографи" гэнэ

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариатай - 2-62-62, таһагууд: үндэһэтэй болон политическэ асуудалнуудаар - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, экономикын - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой болон түүхын - 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, залуушуулай, оюутанай ажабайдалай болон олонингын хүдэлмэрини - 2-54-93 (даагшань), 2-34-05, мэдээлэлэй болон соносхой - 2-69-58; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна гүбэй - 2-66-76. " Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.